

Сезона 2016/2017

Петак, 16. децембар 2016. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

За мегаломане

Диригент: **Жолт Хамар**
Солиста: **Торлеиф Теден**, виолончело

Програм:

Г. Канчели: *...а ла дудуки* за оркестар

Трајање: око 20 минута

Д. Шостакович: Концерт за виолончело и оркестар бр. 1 у Ес-дуру оп. 107

Allegretto
Moderato
Cadenza – Attacca
Allegro con moto

Трајање: око 30 минута

С. Рахмањинов: *Симфонијске игре* оп. 45, симфонијска свита

Non allegro
Andante con moto (Tempo di valse)
Lento assai – Allegro vivace – Lento assai. Come prima – Allegro vivace

Трајање: око 35 минута

Концертмајстор: **Мирослав Павловић**

Прво дело на програму вечерашњег концерта је оркестарски комад *...а ла дудуки* грузијског композитора Гије Канчелија (1935). Овај савремени грузијски композитор, од распада Совјетског савеза живи и ради у Европи - прво у Берлину, а касније у Белгији, у Антверпену, где је данас резиденцијални композитор Фламанске филхармоније.

Канчели је рођен у Тбилисију, где је студирао, а касније и предавао на Конзерваторијуму. Упоредо са тим радио је и као музички директор Театра *Руставели* у Тбилисију двадесет година. **Као најзначајнији наследник великог симфоничара Шостаковича**, Канчели свој опус поверава управо том жанру, па тако седам симфонија, занимљиви оркестарски комади и опера *Музика за живе* представљају његова најзначајнија остварења.

Композиција *...а ла дудуки*, настала 1995. године, назив је добила по дудуку, кавкаској народној свирали налик фрули продорног, упечатљивог тона. У овом делу Канчели **представља широк спектар звучности** оркестра тако што **прави велике динамичке контрасте мудро испресецање драмским паузама и супротставља оркестарске групе**. У густом оркестарском ткиву **издваја се квинтет лимених инструмената, од којих посебан солистички третман даје труби, чија деоница имитира архаични, стилизовани звук народног инструмента**. **Импровизациони карактер народног музицирања** нарочито је истакнут у каденци када се преплићу линије две трубе и хорне. На крају се чује ехо тог мотива који полако нестаје.

Дмитриј Дмитријевич Шостакович (1906–1975) један је од најзначајнијих руских композитора 20. века. Због противљења тада актуелној културној политици Стаљиновог режима, два пута је (1936. и 1948. године) претрпео осуде својих дела од стране културне јавности. Из тог разлога многа његова остварења су забрањивана, док је поједина морао да прерађује да би могла бити изведена и штампана. Упркос томе, Шостакович је био један од изузетно цењених совјетских композитора.

Музика Дмитрија Шостаковича је пуна **тематских и карактерних контраста**, гротескних елемената и неодређене тоналности. У његовом стилу примећују се утицаји неокласичних дела Игора Стравинског као и позни романтизам Густава Малера. Шостакович је оставио богат и шаролик опус – компоновао је 15 симфонија, шест концерата, 15 гудачких квартета, три опере, неколико циклуса соло песама, као и камерна дела.

Први концерт за виолончело и оркестар Шостакович је посветио пријатељу, познатом челисти Мстиславу Ростроповичу. Дело је настало 1959. године, Ростропович је партитуру концерта добио крајем септембра, и премијерно га је извео неколико дана касније са Лењинградском филхармонијом под управом Јевгенија Мравинског. Пар дана касније Ростропович је и снимиио концерт са Московском филхармонијом.

Концерт има нетипичну форму – састоји се из четири става, док се други, трећи и четврти став изводе без паузе. **Такође, овај концерт се сматра једним од техничких најзахтевнијих дела компонованих за овај инструмент.** Први став започиње мотивом D-eS-C-H, који представља Шостаковичев музичким потпис. Налик Баху који је у појединим делима утискивао мелодијски мотив В-А-С-Н, тако и Шостакович својим музичким мотивом „исписује“ своје иницијале. Овај мотив композитор „провлачи“ кроз читав концерт, али такође употребљава и у још неколико других композиција.

Други део вчерашњег концерта чине *Симфонијске игре* Сергеја Рахмањинова (1873–1943), **последње дело овог руског композитора**, пијанисте и диригента. *Симфонијске игре* је оркестарска свита, састављена од три става. Настала је 1940. године, четири године након његове Треће симфоније и премијерно је изведена јануара 1941. године. Уобичајеном симфонијском саставу је **придодата батерија удараљки и упечатљива солистичка деоница алт саксофона у првом ставу.**

Рахмањинов је композицију испрва назвао *Фантастичне игре*, а наслове ставова је конципирао према деловима дана – *Подне, Сумрак и Поноћ*. У финалној верзији програмски наслови ставова су избачени, али је сачувана оригинална општа атмосфера ставова.

Симфонијске игре представљају спој занимљивих ритмичких образаца и **богатих хармонија**, чиме на изванредан начин реферирају на *Посвећење пролећа* Игора Стравинског. У првом ставу је Рахмањинов цитирао почетак своје прве симфоније, мотив који је инспирисан руском црквеном музиком, док последњи став садржи цитате мотива *Dies Irae* и *Благословен јеси Господи* из свог *Свеноћног бденија*. **Оваквим поступком аутоцитирања композитор на изванредан начин сумира свој опус што даје додатну симболику композицији која је, како ће се испоставити, његово последње дело.**

Ана Ђорђевић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.